

Skjemainformasjon

Skjema	Norges dokumentarv - nominasjonsskjema
Referanse	1004075
Innsendt	20.06.2014 13:07:59

Sammendrag

Sammendrag

Tittel på dokument(er)/arkiv(er) som nomineres

Wilsearkivet

Sammendrag (maks 3000 tegn)

Anders Beer Wilse er Norges mest kjente fotograf, som i et halvt århundre hadde en status i offentligheten som ingen annen norsk fotograf før eller siden. Gjennom nye fotograferingsmåter som øyeblikksfotografi og illustrerende sjangerfotografi, motivvalg og ideer om et fortellende og personlig fotografi, var Wilse med på å modernisere norsk fotografi. Arkivet viser hvor mangfoldig fotografisk virksomhet var i første halvdel av 1900-tallet og hvordan fotografiet grep inn på stadig nye samfunnsarenaer. Like viktig er hans arkiv som historisk kilde til et Norge i endring ved begynnelsen av det 20. århundre. Wilse forandret norsk fotografi, og var samtidig den som fotograferte hele Norge fra nord til sør.

Wilses fotografiske produksjon dokumenterer norsk landskap, folkeliv og næringer i årene 1900 til 1949. Alt siden mellomkrigstiden har hans arkiv vært brukt til historisk bildeinformasjon om bygder, byer og landskap over hele landet, inklusiv Svalbard, og er i dag nasjonens viktigste visuelle kilde til denne perioden. Hans landskapsbeskrivelser er fylt ut med fotodokumentasjoner som fra Lofotfisket (1910), sildefisket ved Haugesund (1911) og byggingen av Bergensbanen (1907-09).

Wilse er førende i gjennombruddet for en «kunstnerisk» og fortellende fotografisk illustrasjonskunst på trykk i 1906. De bildesyntakser og bildeeskjemaer som ble innført på denne tiden, gir gjenklang i det meste av norsk 1900-talls fotografi. Wilse hadde dessuten stor betydning for den allmenne interesse for og bruk av fotografi - for eksempel i skolen - gjennom ulike former for organisasjonsarbeid og ikke minst sine drøyt 800 lysbildeforedrag. Wilse er nevnt i Verneplanen for norsk fotografi fra 1991 som en av Norges to mest verneverdige fotoarkiver.

Arkivet inneholder et variert fotografisk materiale fordelt på flere store nasjonale institusjoner. Arkivet består av ca. 167 300 negativer, ca. 61 800 originalpositiver deriblant ca. 40 000 i album (Wilses bildebyrå), 56 innrammede forstørrelser, 777 lysbilder (i hovedsak håndkolorerte), en rekke album, to fotografiske kunstmapper, flere fotobøker og bildehefter samt postkort.

Opplysninger om søker

Opplysninger om søker

Navn på søker

Norsk Folkemuseum v/direktør
Olav Aaraas, Oslo Museum
v/direktør Lars Emil Hansen,
Nasjonalbiblioteket
v/nasjonalbibliotekar Roger
Jøsevoll, Norsk Teknisk
Museum v/direktør Hans
Weinberger, Norsk Maritimt
Museum v/direktør Eyvind
Bagle, Preus Museum v/direktør
Ingrid Nilsson

**Søkers tilknytning til den
nominerte dokumentarven**

Alle søkere er eiere og
forvaltere av deler av arkivet

Kontaktperson(er)

Navn

Trond Bjorli

Stilling

Konservator

E-postadresse

trond.bjorli@norskfolkemuseum.no

Telefonnummer

90534783

Navn

Marie Fongaard Seim

Stilling

Fotoarkivar

E-postadresse

marie.fongaard.seim@norskfolkemuseum.no

Telefonnummer

90016043

Fullmaktserklæring

Jeg bekrefter at jeg har fullmakt til å nominere dokumentarven som beskrives i dette nominasjonsskjemaet til Norges dokumentarv

Navn

Trond Erik Bjorli

Stilling

Konservator

Institusjon

Norsk Folkemuseum

Identifikasjon og beskrivelse

Identifikasjon og beskrivelse av dokumentarven

Nøyaktig tittel på dokumentarven, omfang, datering (ytterår) og navn på institusjon/organisasjon som skal stå på et eventuelt diplom

Wilsearkivet

Med Wilsearkivet menes her negativarkivet, originalkopier samt annet fotografisk materiale og utgivelser produsert av Wilse og hans firma. Dette er i dag fordelt på flere større kulturinstitusjoner.

Norsk Folkemuseum: Ca. 117 000 negativer. 370 originale presentasjonsalbum med ca. 40 000 originalpositiver. I tillegg ca. 20 000 løse originalpositiver. Wilses originale innføringsprotokoller. Ca. 600 postkort. To private album. Tre innrammede forstørrelser fra Wilses atelier.

Norsk Teknisk Museum - DEXTRA Photo (eid av Sparebankstiftelsen DNB, forvaltet av Norsk Teknisk Museum): ca. 25 000 negativer, 777 lysbilder (hvorav 670 er håndkolorert), fire salgsalbum, ett privat album, 83 originalpositiver og kunstmappen «Norsk Natur» (1910) med 39 kunsttrykk i fotogravyr.

Oslo Museum: Ca. 9000 negativer. Motivene er fra Oslo og omegn.

Preus museum: Ca. 1300 originalpositiver, de fleste fra arkivet "Landslaget for reiseliv". Dessuten 53 forstørrelser, to album og kunstmappen «Norsk natur, vinter» (1913).

Nasjonalbiblioteket: Ca. 15 000 negativer, ca. 400 originalpositiver, flere tusen postkort samt fotobøker og bildehefter av Wilse, deriblant «Norske vinterbilleder» 1 (1907) og 2 (1908), «Bergensbanen» (1909), «Lofoten og lofotfisket» (1910), «By og bygd i Stavanger amt» (1915), «Borgerhuset i Stavanger» (1921) og «Vidden» (192-) samt de selvbiografiske erindringsbøkene «En emigrants ungdomserindringer» (1936) og «Norsk landskap og norske menn» (1943).

Norsk Maritimt Museum: Ca. 1300 negativer og ett album.

Fotografiet er karakterisert ved reproduksjon og mangfoldiggjøring. Wilses arkiv betegner i seg selv en aksentuering av dette, basert på forenklede fotografiske teknologier som tørrplater og rullefilm, og oppfinnelsen av rasterklisjeen som muliggjorde fotografiets integrering i trykk. Vårt utvalg til arkivet omfatter derfor i tillegg til fotografier også grafiske blad, enkelte bøker, postkort og andre trykk.

Visuell dokumentasjon

- Visuell_dokumentasjon_Wilse.docx

Kataloginformasjon/arkivbeskrivelse/arkivreferanse

Proveniens (opprinnelse)

Etter Anders Beer Wilses død ble firmaet videreført av sønnen Robert Charles Wilse. Firmaet opphørte i ca. 1957/58. Arkivet ble deretter solgt og splittet opp. Mesteparten av negativene og albumene fra bildebyrået ble kjøpt av Norsk Folkemuseum i 1961. Deretter er samlingen ved museet supplert gjennom kjøp og gaver. Oslo Museum overtok de fleste negativene med oslomotiver. Wilses skipsfotografier finnes i Norsk Maritimt Museum. Nasjonalbiblioteket har ca. 15.000 portrettnegativer. Trykt materiale er kommet inn ved pliktavlevering og innsamling. Norsk Teknisk Museum forvalter DEXTRA Photo på vegne av Sparebankstiftelsen DNB. Samlingen omfatter et stort antall fotografier fra Wilse kjøpt fra Arne Knudsen i 2008. Preus Museums Wilsesmateriale ble samlet av Leif Preus og tilhørte Preus Fotomuseum som ble kjøpt av Staten i 1995.

Bibliografi

Bibliografi (utvalg):

Rogstad, Anna (1926): «Anders Beer Wilse» I: Kjente menn og kvinne: Fra deres liv og virke II. Jacob Dybwads Forlag, Oslo.

Marr, Carolyn (1989): «Taken Pictures. On Interpreting Native American Photographs of the Southern Northwest Coast.» I: Pacific Northwest Quarterly. April 1989, Volume 80, number 2, s. 52-61.

Meyer, Robert (1989): Den glemte tradisjonen: oppkomst og utvikling av en nasjonal landskapsfotografi i Norge frem til 1914. Oslo kunstforenings skrifter nr.1, Oslo.

Nordhagen, Per Jonas (1989): «A.B.Wilse (1865-1949) - noen forskningsproblemer.» I: Fotobevaring mot år 2000. Utgitt av Norske Kunst- og Kulturhistoriske Museer og Sekretariatet for fotoregistrering, Oslo.

Bjerke, Øivind Storm (2000): Det maleriske fotografiet. Fotografi ved inngangen til det tyvende århundre. Preus museum.

Erlandsen, Roger (2000): Paas nu paa! Nu tar jeg fra Hullet! Om fotografiens første hundre år i Norge - 1839-1940. Forlaget Interview i samarbeid med Norges Fotografforbund, Oslo.

Larsen, Peter og Lien, Sigrid (2007): Norsk fotohistorie: Frå daguerreotypi til digitalisering. Det norske samlaget, Oslo.

Ekeberg, Jonas og Lund, Harald Østgaard (red.) (2008): 80 millioner bilder: norsk kulturhistorisk fotografi 1855 - 2005. Press forlag, Oslo.

Holm-Johnsen, Hanne (2009): «Tradisjon og fornyelse i kunstnerisk fotografi omkring 1900.» I: Kunst og Kultur Nr. 3/2009. Universitetsforlaget, Oslo.

Holm-Johnsen, Hanne (2010): Kunst eller kitch? Piktorialisme i Preus Museums samling. Preus Museum, Horten.

Sørli, Thale (2014): Norge rundt med Wilse. I: Arr, nr.1 2014.

Bjorli, Trond Erik (2014): Et fotografisk gjennombrudd: fotografisk og nasjonal modernisering i Anders Beer Wilses bildeproduksjon ca. 1900-1910. Avhandling for ph.d-graden, AHKR, Universitetet i Bergen.

Støtteerklæringer

Støtteerklæring

- Bevaringsplan.docx

Juridiske forhold

Juridiske forhold

Hvem eier dokumentarven? Oppgi navn og kontaktinformasjon.

Navn Se opplysninger om søkere.

Adresse

Telefon

E-post

Hvem forvalter dokumentarven? Oppgi navn og kontaktinformasjon.

Navn Søkere er også eiere og forvaltere av dokumentarven.

Adresse

Telefon

E-post

Tilgang

Vil det være faktorer som begrenser offentlig tilgang til dokumentene? Beskriv dem i så fall nedenfor.

Dokumentene er fysisk tilgjengelige hos de ulike eier- og oppbevaringsinstitusjonene. Dokumentene er i forhold til omfang i sjelden stor grad tilgjengelige som elektroniske dokumenter gjennom blant annet bildedatabasene Digitalt Museum, Galleri NOR og Nasjonalbibliotekets digitale samling. Enkelte av bøkene er digitalt tilgjengelige gjennom Nasjonalbibliotekets digitale bokhylle.

Opphavsrett

Beskriv den opphavsrettslige statusen til dokumentarven.

De deler av arkivet som omfattes av Åndsverklovens definisjon av fotografiske bilder er falt i det fri. Bilder som er omfattet av Åndsverklovens definisjon av fotografisk verk er beskyttet til og med 2019. Bruk må i disse tilfeller klareres med dem som forvalter rettighetene. Fotografiske portretter vil i de fleste tilfeller ikke være omfattet av personvernloven, da avbildede personer har vært døde i mer enn 15 år.

Vurdering opp mot utvelgelseskriteriene

Vurdering opp mot utvelgelseskriteriene

Autentisitet

Se Identifikasjon og beskrivelse for identifikasjon av materialet.

Nasjonal betydning

Anders Beer Wilse er Norges mest kjente fotograf, som i et halvt århundre hadde en status i offentligheten som ingen annen norsk fotograf før eller siden. Gjennom nye fotograferingsmåter som øyeblikksfotografi og illustrerende sjangerfotografi, motivvalg og ideer om et fortellende og personlig fotografi, var Wilse med på å modernisere norsk fotografi. Like viktig er hans arkiv som historisk kilde til et Norge i endring ved begynnelsen av det 20. århundre. Wilse forandret norsk fotografi, og var samtidig den som fotograferte hele Norge fra nord til sør.

Wilse hadde dessuten stor betydning for den allmenne interesse og bruk av fotografi - for eksempel i skolen - gjennom ulike former for organisasjonsarbeid og ikke minst sine drøyt 800 lysbildeforedrag. Wilse er nevnt i Verneplanen for norsk fotografi fra 1991 som et av Norges to mest verneverdige fotoarkiver.

Tilleggs-kriterier

Dokumentenes nasjonale betydning må bli bekreftet gjennom ett eller flere av disse kriteriene

Tid

Wilses fotografiske produksjon er representativ for en allmenn norsk fotografisk modernisering ved begynnelsen av 1900-tallet. Gjennom nye fotografiske uttrykk skaper Wilse adekvate visuelle formuleringer av et norsk samfunn i sterk kulturell og sosial forandring. I dag fremstår fotografiene som en omfattende dokumentasjon av et samfunn som nokså brått ser seg selv som moderne.

Sted

Wilses fotografiske produksjon dokumenterer norsk landskap, folkeliv og næringer i årene 1900 til 1949. Alt siden mellomkrigstiden har hans arkiv vært brukt til historisk bildeinformasjon om bygder, byer og landskap over hele landet, inklusiv Svalbard, og er i dag nasjonens viktigste visuelle kilde til denne perioden. Hans landskapsbeskrivelser er fylt ut med fotodokumentasjoner som fra Lofotfisket (1910), sildefisket ved Haugesund (1911) og byggingen av Bergensbanen (1907-09).

Mennesker

Wilse begynner allerede fra ca. 1905 målrettet å bygge opp et portrettarkiv over nasjonens fremste menn og kvinner - innenfor kunst, vitenskap, politikk og næringsliv. Dette omfattende portrettarkivet kom i tillegg til hans ordinære portrettvirksomhet, som også dokumenterer mange innenfor Kristianias borgerskap. Wilses genrefotografi (påbegynt ca. 1901) kan sees som en pendant til Wilses portrettgalleri over nasjonens fremste, i sine anonymiserte beskrivelser av borgerskapet og bygdefolket i arbeid og fritid.

Emne og tema

Wilse er førende i gjennombruddet for en «kunstnerisk» og fortellende fotografisk illustrasjonskunst på trykk i 1906. De bildesyntakser og bildeskjemaer som ble innført på denne tiden, gir gjenklang i det meste av norsk 1900-talls fotografi.

Form og stil

Se argumentasjon under Emne og tema.

Sosial, åndelig eller kulturell verdi

Se argumentasjonen under Nasjonal betydning og Tid.

Utfyllende opplysninger

Utfyllende opplysninger

Sjeldenhet

Wilses arkivet er en bred og historisk kilde til perioden som motivene dekker. Arkivet er også en unik kilde til fotografisk og nasjonal modernisering ved begynnelsen av det 20. århundret.

Integritet

Wilses arkivet er spredd på flere sentrale kulturarvsinstitusjoner. Arkivet fremstår som nominasjonen viser som relativt fullstendig og intakt.

Representativitet

Wilses arkivet er nominert til Norges dokumentarv først og fremst for sin unikhhet - det er ikke noe annet norsk fotografisk arkiv som på samme måte beskriver fotografisk utvikling og norsk modernisering i samme periode.

Konsultasjon og samtykke

Konsultasjon og samtykke

Har dokumentarvens eier(e) og forvalter(e) blitt orientert om og godkjent nominasjonen?

Ja

Vurdering av risiko

Vurdering av risiko

Gi en beskrivelse av i hvor stor grad den nominerte dokumentarven er truet.

Wilsearkivet er godt sikret, jamnfør beskrivelse under bevaringsplan.

Bevaringsplan

Bevaringsplan

Inngår dokumentarven i en bevaringsplan?

Nei

Hvis ja, last opp et sammendrag av bevaringsplanen. Hvis nei, last opp opplysninger om de nåværende bevaringsforholdene og forvaltningen av dokumentarven.

Vedlegg

- Bevaringsplan.docx

Resultat og tilleggsinformasjon

Resultatet av nominasjonen og ev. tilleggsinformasjon

Hva ønsker din institusjon å oppnå ved å få dokumenter innskrevet i Norges dokumentarv? Kom med eventuell tilleggsinformasjon som støtter en innskriving i Norges dokumentarv.

Wilse er svært viktig i norsk kulturhistorie, både fordi han representerer moderniseringen av norsk fotografi og fordi hans motivproduksjon dokumenterer fremveksten av det moderne Norge.

Ved å samle seg om en felles beskrivelse av Wilsearkivet i dets ulike former, ønsker eierne å synliggjøre bredden og mangfoldet i et arkiv av stor samfunnsmessig, estetisk og kulturell betydning. Wilse ville i 2015 ha fylt 150 år. Jubileet vil bli markert på flere måter, blant annet en større utstilling ved Norsk Folkemuseum. Eierne av det nominerte Wilsearkivet vil samarbeide om å løfte Wilsejubileet gjennom ulike medier og arrangementer.